

Foto raamatust "1905. aasta revolutsioon ja selle ohvrid Eestis"

Pööravere

Eraldati Tori mõisast 17. saj ja oli kuni võõrandamiseni Middendorffide käes. Peahoone valmis 19. saj algul, keskaigas ehitati hoone kahekorruseliseks. Põletamise (15. dets) järgselt seda ei taastatud ja metsistuvates varemetes on see tänini.

MÕISAD PÕLEVAD ...

Vana-Vigala

Mõis kuulus Üxküllide suguvõsale juba 13. saj lõpust (Fickel), siis oli mõisakeskus Kivi-Vigala kiriku juures. Peahoone ehitati Vana-Vigalasse 18. saj lõpus. Põlema pandud mõisas hävis Üxküllide perekonnaarhiiv, mis oli üks suuremaid eraarhiive Euroopas. Säilisid Pompeijst pärit kiviplaadid, mis on hoone vestibüülis eksponeeritud tänini. Mõis ehitati põletamise järgselt üles, peale võõrandamist asutas riik sinna põllutöökooli. Aastal 1976 koliti naabruses valminud uutesse hoonetesse ning mõisa tuli algkool, mis kasvas põhikooliks ja tegutseb seal tänini.

Mahtra Talurahvamuuseumi fotokogu

AM 13814:33 F 14438

Sipa

Esimesed teated mõisast (Sipp) jäävad 16. saj esimesse poolde. Praeguse peahoone lasi 18. saj teisel poolel ehitada Fersen. Peale põletamist 1905. a taastati see ja võõrandati Ernst Wetter-Rosenthalilt. Üsna pea asutati sinna kool. Lasteaed, noortekeskus ja raamatukogu tegutsevad mõisas tänini.

Kaelase

Mõis (Kailes) eraldati Koongast 17. saj keskaigas. Kuulus algul Wolffeldtidele, siis Derfeldenitele ja 19. saj viimasest veerandist võõrandamiseni Brandtidele. Peale põletamist taastati peahoonet kokku viis aastat. Kool on hoones alates 1929. aastast.

EVM N 355:176

AM 13814:34-b F 14440

Sooniste

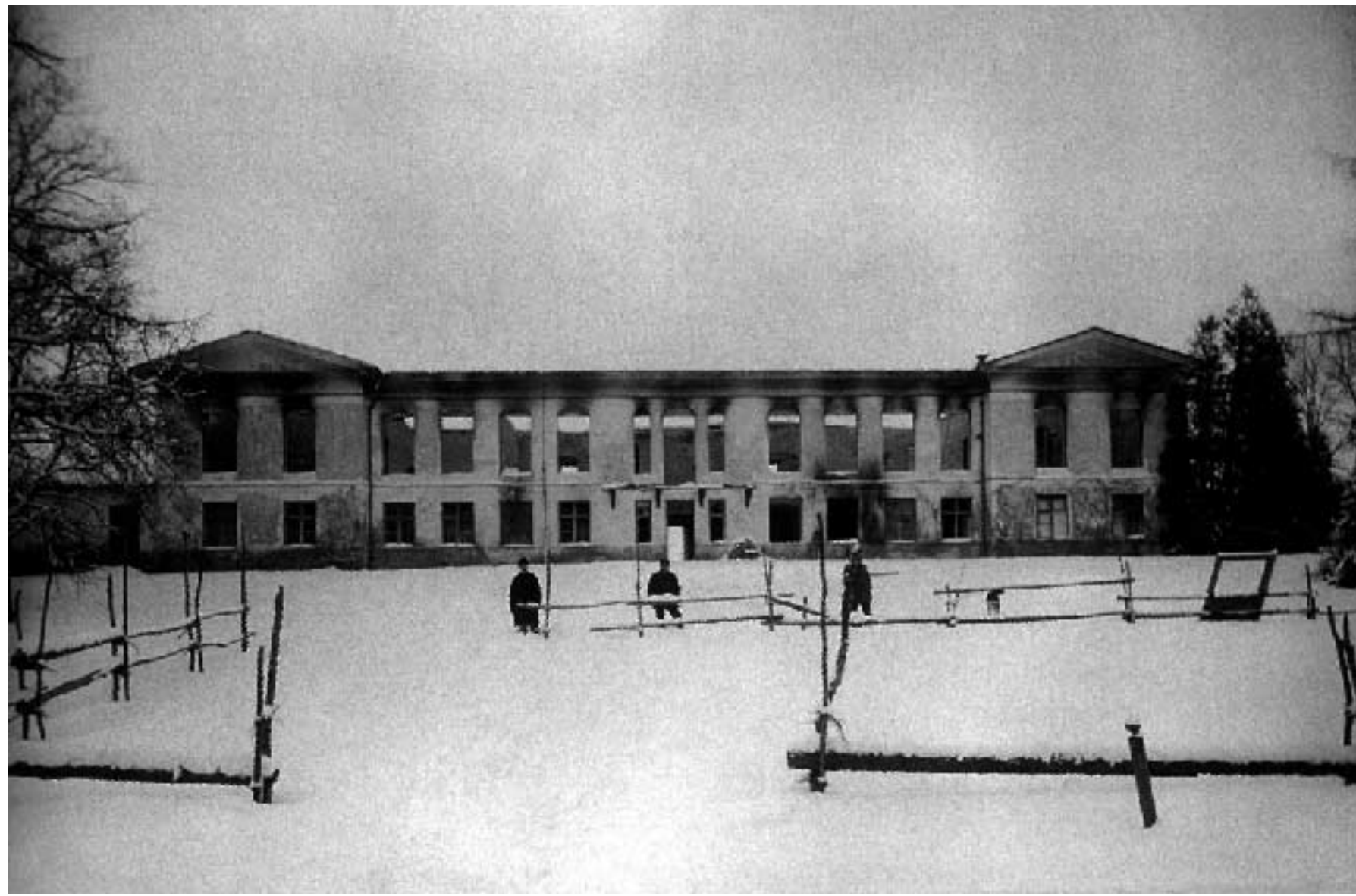
Mõis on rajatud 17. saj (Soinitz). 20. saj algul kuulus Mohrenschildtide perekonnale. 1905. a põletatud mõisahoonet taastati, seal asus kolhoosikontor. Praegu on hoone eraomanduses, kuid kasutseta.

Konuvvere

Üxküllidele kuuluvana on esimesed teated mõisast (Konufer) 16. saj keskaigast, hiljem kuulus see Campenhausenitele ja riigistamisel Rennenkampfidele. Peahoone pärineb 19. saj algusest. 15. detsembril süüdatud mõis põletati lõplikult 18. detsembril. Nõukogude ajal oli hoone kolhoosi kasutuses, täna on mõisa peahoone esinduslikult taastatud ja eravalduses.

Mahtra Talurahvamuuseumi fotokogu

AM 13814:35-a F 14441

Valgu

Esmamainimine (Walck) on 13. saj lõpust, siis kuulus mõis Farensbachidele. Peale põhjasõda oli mõis erinevate aadli-perekondade omanduses, viimaseks aadlisoost omanikuks sai Pilar von Pilchau, kes müüs hoone 1938. aastal Velise vallavalitsusele koolimaja ehituseks. 1941. aastal sinna kolinud kool töötab hoones tänaseni. Tegu oli esimese süüdatud mõisaga vanal Läänemaal. Esialgu polnudki plaanis mõisa süüdata, kuid salka juhtinud Jüri Oviiri pasunasignaali mõisteti valesti.

Teenuse

Mõis (Stenhusen) asutati 16. saj keskel, kui see eraldati Tolli mõisa maadest. Paiga saksakeelne nimetus viitab kivilinnuse kunagisele olemasolule. 18. saj lõpus läks mõis Maydellide kätte ja jäi nii riigistamiseni. Sellest ajast pärineb ilmselt ka praegune peahoone, mis taastati peale 1905. a põletamist. Eesti Vabariigi algusaastatel asutati sinna kool, mis tegutses 1996. aastani. Praegu on valla omanduses olev hoone külakogukonna kasutada, seal asub ka raamatukogu.

ERM FK 887:911